

Üsti, oksi, apokromi

Józsi, akinél szombatoként tojást, gyümölcsöt és friss zöldségeket szoktam vásárolni, nem örülne, ha hallaná, de szerintem a zöldségek tehetnek róla. Ők kezdték el a kis fekete tábláskáikkal, meg a fehér krétájjal. Egy május végi napon történetet, amikor még kicsit hűvöseket a hajnalok, de a levegőben már ellenállhatatlanul ott a nyár illata. Talán éppen a Kolosy téri piacon. Na nem ezen a mai, kocka alakú, megtervezett, hangulat és cukormentes tévedésen. Hanem még a régien. Kint a téren, a sikátoros, zegzugos régi piacon, ahol ha át akartunk menni az egyik sorról a másikra, libasorba kellett fejlődnünk.

Szóval ott állt Józsi, egyik kezében a kréta, a másikban a kicsi fekete tábla. És akkor azt gondolta magában: „Hát én erre rá nem írom, hogy friss fejes saláta. Ki sem fér. Ha olyan apró betűkkel írom, meg még nem tudják elolvasni, és elmennek a Bélához. Inkább írom, hogy saláta. Hinnye, hát ez sem fér ki. A végén még elmehetek a lemezárugyárba diavetítőket hajtogatni. De hohó, megvan a megoldás! Legyen sali!” És innen már nem volt megállás. Ubi, pari, cseri, mogyi, kápi... Bocsi!

Gyerekkoromból emlékszem egy konferanszra – talán Kellér Dezső előadásában –, amelyben pont ezt a jelenséget figurázta ki a kitűnő humorista, pedig nem is sejtette, hogy mi vár még ránk. Zacsi, aksi, uncsi, naci, uzsi, bölcsi moci, töri, furi, depi. Részemről meg őri hari, bár a hari jelentése problémás, hiszen harapást és a haragot is jelenthet. Nem egyszerű nyelv a magyar.

Az internet megjelenése volt a végső csapás, az addig csak a közbeszédben megmutatkozó lustaságunk elárasztotta az írott szövegeket, ma már minden szónak lespóroljuk a végét, véget nem érő gügyögésbe és édi-bédizésbe taszítva Mikszáth, Jókai, Karinthy, vagy éppen Öveges és Szentágothai nyelvével. Ahogy a népszerű szövegszerkesztőben írom dörgedelmeimet, a helyesírás-ellenőrző

a fenti rövidítések nagyobb részét nem jelzi hibának, az uncsi, naci, töri szavakat alatt nem jelenik meg a piros, hullámos vonal. Jó volna ismerni a többi európai nyelvet is, vajon azokkal is ez történik, mint a mi édes anyanyelvünkkel?

És akkor nézzünk szembe magunkkal, és a levelezőlistáinkkal, közösségi oldalainkkal. Mi, akik talán egy kicsit különbnek is gondoljuk magunkat egy átlagpolgárnál, hiszen tudománnyal foglalkozunk. Mi, a technikai és tudományos haladás letéteményesei, a hagyományok őrzői, rettenetes szavakat kreáltunk magunknak az elmúlt években! Binokulár helyett binó, refraktor helyett refi, okulár helyett oksi, és ami a legjobban fáj, üstökös helyett üsti. Csak azt nem tudom, kisüsti vagy nagyüsti. Az biztos, hogy az üstitől legalább olyan rosszul vagyok, mint a kisüstitől.

És már magamon is észreveszem, amikor levelet írok, hogy hajlamos vagyok a gügyögésre. Beszippant a lustaság, az értelmetlen és szükségtelen rohanás – ezek nem engedik, hogy rendesen végigírjam a szavakat. Ha üstökös helyet nem is írok üstit, de binokulár helyett be-becsúszik a binokli, amit aztán mindig gyorsan kijavítok. Nem szeretném tovább rombolni nyelvünket, nem szeretnék példát mutatni, nem szeretném azt sugallni, hogy a refinkkel jó irányba nézünk. Most pedig papírra vetettem ezt az írást, abban a reményben, hogy talán lesznek olyan olvasóink, akik veszik a fáradságot, és legközelebb begépelik azt a néhány plusz karaktert, ezzel is védve ritka és különleges nyelvünket.

A fényes üstökösök észleléséhez mindig használjunk binokulárt, a kóma belső szerkezetét refraktorral érdemes tanulmányozni, ha pedig több részletet szeretnénk látni, cseréljünk okulárt a kihuzatban, így talán az anyanyelvünket sem kell lecserelni valami értelmetlen nyammogásra.

Galeb Antal